

SŁOWO WSTĘPNE

Oddajemy do rąk Czytelnika zainteresowanego Janem Amosem Komeńskim i komeniologią jako dziedziną badań naukowych i rodzącą się nauką – szósty tom „Siedleckich Zeszytów Komeniologicznych, seria pedagogika” / “Siedlce Comeniological Research Bulletin, pedagogy series”. Od tego tomu (2019) czasopismo znajduje się na liście ministerialnej czasopism punktowanych (20 pkt za artykuł) i będzie wydawane w dwóch wersjach: tradycyjnej i elektronicznej.

O zainteresowaniach Janem Amosem Komeńskim, działalności naukowo-badawczej i organizacyjnej w zakresie komeniologii pisałam w pierwszym tomie pt.: *O Janie Amosie Komeńskim i jego poglądach na edukację*. Podsumowania działalności komeniologicznej do chwili obecnej dokonałam w tekście: *Zamiast „Wprowadzenia”. O recepcji własnej Jana Amosa Komeńskiego i autorów „Siedleckich Zeszytów Komeniologicznych, seria pedagogika” w tomie IV pt. Współczesne recepcje Jana Amosa Komeńskiego (2017)*¹ oraz w tomie piątym w artykule: *Jan Amos Komeński w trzecim tysiącleciu. Odczytania – kontynuacje – krytyka*². W tomie drugim zatytułowanym: *Jan Amos Komeński – jego pedagogika i filozofia*, w tekście pt. *O Janie Amosie Komeńskim i początkach komeniologii (wersja polska, angielska i niemiecka)* pisałam o komeniologii siedleckiej, polskiej i europejskiej. Podjęłam próbę zdefiniowania komeniologii jako dziedziny badań i rodzącej się dyscypliny naukowej³. W tomie III,

¹ B. Sitarska, *Zamiast „Wprowadzenia”. O recepcji własnej Jana Amosa Komeńskiego i autorów „Siedleckich Zeszytów Komeniologicznych, seria pedagogika” / Instead of Introduction. Perception of John Amos Comenius by myself and by the authors of „Siedlce Comeniological Research Bulletin, pedagogy series”*, W: Barbara Sitarska (red.), „Siedleckie Zeszyty Komeniologiczne, seria pedagogika”, *Współczesne recepcje Jana Amosa Komeńskiego/ Contemporary perceptions of John Amos Comenius*, t. IV, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2017, p. 13-39 (wersja polska) i p. 41-53 (wersja angielska).

² B. Sitarska, *Jan Amos Komeński w trzecim tysiącleciu. Odczytania – kontynuacje – krytyka*, „Siedleckie Zeszyty Komeniologiczne, seria pedagogika”, t. V, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2018, p. 211-250.

³ B. Sitarska, *O Janie Amosie Komeńskim i początkach komeniologii*, W: B. Sitarska (red.) „Siedleckie Zeszyty Komeniologiczne, seria pedagogika”, *Jan Amos Komeński – jego pedagogika i filozofia*

zatytułowanym: *Jan Amos Komeński – współczesne interpretacje i reinterpretacje jego twórczości* w „Słowie wstępnym” – na bazie tekstów Autorów – podkreślałam wielką różnorodność współczesnych interpretacji i reinterpretacji twórczości Jana Amosa Komeńskiego, a także kontrowersje i sprzeczności w jego twórczości i wokół niej.

Po polskich i europejskich recepcjach Komeńskiego (tom IV) podjęliśmy się w V tomie krytycznego „odczytania” tej kontrowersyjnej postaci i Jej bogatej twórczości w epokach zaliczanych do WSPÓŁCZESNOŚCI. Autorzy podkreślali tutaj fenomen „nieśmiertelności” jego prac i to, że swoją twórczością dawał odpowiedź na potrzeby swoich czasów, a Jego idee i zasady, do których się odwoływał, skłaniają do refleksji także współcześnie.

W swoim artykule powróciłam do rozpoczętych w drugim tomie „Siedleckich Zeszytów Komeniologicznych, seria pedagogika” (polski, angielski, niemiecki) rozważań o komeniologii jako pewnego obszaru badań interdyscyplinarnych. Z dotychczasowych analiz i interpretacji Autorów, zajmujących się życiem i twórczością Komeńskiego wynika, że komeniologia stanowi pewien obszar badań, którego nie da się wpisać w jedną dyscyplinę, a nawet dziedzinę nauki. Wielkie bogactwo twórczości Komeńskiego wymusza wręcz pluralizm metodologiczny, utrudniając tym samym zdefiniowanie komeniologii jako nauki – a co najistotniejsze – ustalenie „czytelnego” przedmiotu badań dla tej dziedziny, własnej sieci pojęć i odrębnej metodologii. Twórczość Wielkiego Pedagoga mieści się głównie w obszarze nauk humanistycznych i społecznych, ale są też prace, które daleko wychodzą poza ten obszar. Świadczy o tym zainteresowanie Komeńskim – jego życiem i twórczością – nie tylko pedagogów, ale i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych: filologów, filozofów, psychologów, historyków, teologów, a także przedstawicieli nauk przyrodniczych i ścisłych: matematyki, chemii, ekonomii. Tak wielkie i różnorodne zainteresowanie Komeńskim utrudnia jednoznaczne zdefiniowanie komeniologii jako nauki, wskazując jednocześnie nieznanne dotąd możliwości badań w różnych środowiskach naukowych i za pomocą różnych metod badawczych, zmierzając w kierunku naukowości komeniologii.

Próby zdefiniowania komeniologii jako nauki, podjęte przeze mnie w II i V tomie „Siedleckich Zeszytów Komeniologicznych, seria pedagogika”, pisanie o Komeńskim, o jego życiu, działalności i twórczości, stanowi bazę dla rozważań komeniologicznych, ale nie wystarczy do tego, aby zdefiniować

/ John Amos Comenius – His Education Science and Philosophy/ Johann Amos Comenius – seine Pädagogik und Philosophie, t. II, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2015, s. 23-90.

komeniologię jako naukę, wyznaczyć jej przedmiot i cel badań, sformułować hipotezy i ustalić metodologię. Tezy postawione w moim artykule stały się przyczynkiem do podjęcia europejskiej dyskusji o komeniologii jako nauce, o jej statusie we współczesnym systemie nauk. Na potrzebę takiej międzynarodowej dyskusji, w której wypowiedzieliby się na ten temat także specjaliści z zakresu naukoznawstwa, wskazał recenzent prof. nadzw. dr hab. Sławomir Sztobryn⁴. Recenzja zainspirowała nas do podjęcia tej problematyki w VI tomie, zatytułowanym: *W stronę komeniologii jako nauki. Dyskusje – polemiki – dylematy*.

Obecny tom jest również publikacją wielojęzyczną i interdyscyplinarną, wskazującą na potrzebę międzynarodowych prac komeniologicznych, prowadzonych z perspektywy wielu dyscyplin naukowych. Podkreślają to też recenzenci kolejnych tomów. Znajdują się tutaj rozprawy Autorów z Polski, Niemiec, Czech, Ukrainy i Serbii. W większości są to środowiska od lat współpracujące z nami, z siedleckim ośrodkiem komeniologicznym. W tym roku współpracę komeniologiczną podjęli: współpracujący z nami od początku, profesor Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej – **Sławomir Sztobryn** (pedagog); współpracujący z nami (od 2016 roku) profesor Uniwersytetu Śląskiego – **Lubomír Hampl** (filolog); profesorowie z Uniwersytetu Warszawskiego: **Adam Fijałkowski** (pedagog) i **Roman Mnich** (filolog); współpracujący z nami od 2017 roku dr **Bernhard Stalla** z Uniwersytetu Ludwiga Maximiliana w Monachium w Niemczech (pedagog i historyk); profesor **Andreas Lischewski** (pedagog) z Uniwersytetu Alanus w Alfter k. Bonn w Niemczech (2019); współpracujący z nami od 2017 roku zespół komeniologów z Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Pawła Tyuczyny w Humaniu na Ukrainie: prof. **Inna Osadczenko** (pedagog, psycholog), prof. **Aleksander Kobernyk** (pedagog) i prof. **Larisa Tkaczuk** (matematyk, fizyk, pedagog) oraz systematycznie powiększający się zespół badaczy z Uniwersytetu w Niszu w Serbii, skupiony wokół prof. **Jeleny Maksimović** (pedagog); doktorantki: **Jelena Osmanović**, **Sanja Sretić** i **Dragana Dimitrijević**.

Najliczniejszą grupę w tym tomie stanowią autorzy profesorowie i doktorzy **Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach** (moje koleżanki i koledzy): **Janina Florczykiewicz** (pedagog), **Andrzej Borkowski** (filolog), **Cezary Kalita** (filozof), **Urszula Tyluś** (pedagog), **Hanna Żuraw** (pedagog), **Barbara Dobrowolska** (pedagog), **Ludmiła Mnich** (filolog), **Ewa Wyczółkowska** (pedagog).

⁴ Zobacz IV strona okładki V tomu „Siedleckich Zeszytów Komeniologicznych, seria pedagogika”.

Od początku współpracuje z nami dr **Kamila Szymańska**, dyrektor Muzeum Okręgowego w Lesznie (bibliotekoznawca, starszy kustosz). Po raz pierwszy podjęła z nami współpracę mgr **Helena Kovářová** z Muzeum Komeńskiego w Přerovie (historyk i kurator) z Czeskiej Republiki.

Jak wcześniej pisałam, potrzeba europejskiej dyskusji o komeniologii w tym tomie zrodziła się naturalnie i jest następstwem tematyki komeniologicznej, podejmowanej w poprzednich pięciu tomach. Można zaryzykować tezę, że stworzyliśmy niepowtarzalny system wiedzy o Janie Amosie Komeńskim, jego życiu i twórczości i naturalnie zmierzamy w stronę komeniologii jako nauki. Tematyka temu nie należy do łatwych. Można z całą pewnością powiedzieć, że jest to tom najtrudniejszy. Teksty zawarte tutaj nie są jednorodne pod względem treści i ich tematyka ukształtowała strukturę tomu (było to bardzo trudne zadanie ze względu na płynne granice rozważań o komeniologii jako nauce).

Jedne teksty traktują bezpośrednio o komeniologii jako nauce i bazują na analizach i interpretacjach zgodnie z tytułem tomu: *W stronę komeniologii jako nauki. Dyskusje - polemiki - dylematy*. Autorzy tych tekstów sięgają do literatury z zakresu filozofii nauki i metodologii i na bazie tej literatury interpretują komeniologię. Na początku rozważań stawiają sobie pytanie zasadnicze: Czy komeniologia jest nauką? Odpowiedzi na to pytanie (ich próby) znajdzie Czytelnik w tekstach: Sławomira Sztobryna, Romana Mnicha, Janiny Florczykiewicz, Hanny Żuraw, Barbary Dobrowolskiej i Barbary Sitarskiej. Teksty wymienionych autorów znajdują się w pierwszej części tomu. Część druga tomu – najobszerniejsza – zatytułowana: *Nowe tropy badań komeniologicznych* zawiera teksty bardzo różnorodne, które bazują na zainteresowaniach komeniologicznych Autorów. Na wybranym do interpretacji wycinku rzeczywistości: edukacyjnej, filozoficznej, społecznej, historycznej, psychologicznej, Autorzy podejmują próby interpretowania komeniologii jako nauki. Rozważania te mają charakter mniej lub bardziej bezpośredniego związku z komeniologią jako nauką. Do tytułu tej części tomu zainspirował mnie Adam Fijałkowski drugą częścią tytułu swojej rozprawy, traktującej o Komeńskim, Ramusie i ramizmie.

Ponadto w tej części tomu znajdują się rozprawy (ujmując je w wielkim uproszczeniu) o: świecie w obrazach (u Komeńskiego) do wyjaśniania świata obrazami (u Neuratha) – Cezary Kalita; zjawisku starości u Komeńskiego w kontekście literatury baroku – Andrzej Borkowski; interakcji wiedzy, działania i wiary, stanowiącej podstawę naprawy świata w „Pansofii Humana” J.A. Komeńskiego – Bernhard Josef Stalla; egalitaryzmie w oświacie – Urszula

Tyluś; Komeńskiego człowieka w kontekście wolności wewnętrznej i zewnętrznej wobec sfery cielesnej, intelektualnej i emocjonalnej – Ewy Wyczółkowskiej. Ponadto znalazły tutaj miejsce rozważania o ukraińskich kontekstach komeniologii, prowadzonych w aspekcie filozoficznym, psychologicznym i pedagogicznym – Inna Osadczenko, Aleksander Kobernyk, Larysa Tkaczuk, a także analizy i interpretacje komeniologii serbskiej w aspekcie pedagogicznym (głównie metodycznym i metodologicznym) – Jelena Maksimović i Jelena Osmanović wraz z doktorantkami Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Niszu.

Część trzecią tomu, zatytułowaną: *Historyczny wymiar komeniologii*, wypełniają teksty o tematyce historycznej: Andreasa Lischewskiego, charakteryzującego komeniologię w Niemczech w wieku XIX, Ludmiły Mních, opisującej wycinek ukraińskiej komeniologii na przykładzie A. Stepowicza (przełom XIX i XX wieku); Lubomíra Hampla o historycznym spojrzeniu Komeńskiego na dziejowe losy Czech i Kościoła (zwłaszcza Jednoty Braci Czeskich) – oryginalny tekst oparty na tłumaczeniu Autora fragmentu współczesnego dzieła z czeskiej literatury. W tej części tomu znajduje się również rozprawa o podróżach czeskiego nauczyciela i dyrektora szkoły Františka Slaměníka śladami Komeńskiego w Polsce i w Holandii jako dowód zaangażowania w komeniologię - Helena Kovářová.

Część czwarta tomu zawiera szkice do portretów komeniologicznych: Alojzego Koniora z Leszna, wykonany przez Kamilę Szymańską z Muzeum Okręgowego w Lesznie i Tadeusza Bieńkowskiego z Warszawy, wykonany przez Adama Fijałkowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego.

Tom kończą noty biograficzne Autorów.

Na zakończenie pragnę podziękować Autorom tekstów, dzięki którym ten tom zaistniał. Dziękuję za dobrą, efektywną współpracę i zapraszam do dalszej. Pragnę podziękować również swoim Władzom Uczelni, Wydziału Nauk Humanistycznych, Wydziału Nauk Społecznych i Instytutu Pedagogiki za wsparcie w trakcie tworzenia tomu. Podziękowania także kieruję do swoich Koleżanek i Kolegów, którzy cały czas wspierają mnie w moim trudnym przedsięwzięciu redagowania tomów, ale przede wszystkim za ich wiarę w sens moich działań i promowanie „Siedleckich Zeszytów Komeniologicznych, seria pedagogika” w Polsce i w Europie. Dziękuję również Recenzentom głównym tomu: prof. nadzw. dr. hab. Sławomirowi Sztobrynowi i prof. nadzw. dr hab. Annie Kożuh oraz recenzentom zagranicznym, współpracującym

z czasopismem za cenne uwagi i liczne sugestie, które przyczyniły się do ostatecznego kształtu publikacji. Swoje podziękowania kieruję do Komitetu Redakcyjnego czasopisma za systematyczną i efektywną współpracę, a w szczególności do redaktora języka angielskiego - mgr Izoldy Lisowskiej-Popoiłyk, redaktora technicznego – dr. Piotra Świtalskiego i sekretarza redakcji – dr Renaty Matysiuk.

Redaktor Naczelna
Barbara Sitarska